

Zavist

Još jedna od nedozvoljenih stvari (koja se i sama smatra pobudom za ogovaranje) jeste zavist. Zavidna osoba shodno zavisti koju osjeća neprestano nastoji otkriti nedostatke te poniziti osobu kojoj zavidi i na taj način zadovoljiti svoje osjećanje samoljubivosti. Onaj ko ogovara iz ove pobude, tj. zavisti, doživjet će tri vrste patnje: duševnu patnju, koja nastaje usljed zavisti, patnju zbog grijeha zavisti, te patnju zbog grijeha ogovaranja. Prema tome, zavidnik je gubitnik i na Ovom i na Onom svijetu, jer cilj koji on želi ogovaranjem postići je ponižavanje suprotne strane, ali, on, ustvari, ponižava samog sebe

Pojmovno određenje zavisti

Ragib Isfahani kaže: *"Zavist je želja za nestankom blagodati kod nekoga ko je zaslužuje i moguće je da uz to postoji nastojanje da se ona uništi. U jednoj predaji stoji: 'Vjernik zavidi bez zlobe, dok licemjer zavidi sa zlobom.'"*[1] Zavidjeti bez zlobe znači željeti posjedovati blagodat, ne želeći pri tom da bez nje ostane onaj ko je posjeduje. Drugim riječima, kada onaj ko zavidi bez zlobe uoči kod drugih ljudi neku blagodat ili vrlinu, kaže: "Kamo sreće da i ja uživam u toj blagodati!" Nakon toga, on je nastoji ostvariti vlastitim trudom, ne želeći nijednog trena da drugi bez nje ostanu i ne preduzimajući ništa u tom smjeru. Upravo iz tog razloga se kaže da vjernik zavidi bez zlobe, dok licemjer zavidi sa zlobom. Kako bi se što bolje upoznali sa pojmom zavisti, njenom odvratnošću i ogavnošću, navest ćemo nekoliko ajeta i predaja.

:Zavist u kur'anskim ajetima

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا

Ili bi ljudima na onome što im je Bog iz obilja Svoga darovao zavidjeli. A Mi smo Ibrahimovim (potomcima Knjigu i mudrost dali, i carstvo im veliko darovali. (En-Nisa', 54

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُم مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِندِ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ

Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike,

(iz zavisti svoje, nakon što im je Istina jasno obznanjena. (El-Bekare, 109

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ
مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

I ne poželite ono čime je Bog neke od vas odlikovao. Muškarcima pripada dio onog što su stekli, a ženama dio onog što su stekle. I od Boga iz izobilja Njegova molite. – Bog, zaista, sve dobro zna! (En-Nisa', 32)

Iako su ovo ajeti u kojima se kore prvenstveno zavidnici, oni usput rasvjetljavaju i značenje same zavisti, koja podrazumijeva želju za nestankom Božijih obilja i blagodati kojima je On obasuo nekog Svoga roba ili robove. Tome nasuprot je zavist bez zlobe, koja podrazumijeva želju da se te blagodati steknu, ali ne i želju da drugi bez njih ostanu. Upravo usljed toga, koliko god je zavist sa zlobom pokuđena, toliko je zavist bez zlobe pohvaljena i poželjna. O pokuđenosti zavisti sa kur'anskog stanovišta, dovoljno je navesti riječi Uzvišenog Boga kojima :”se obraća Poslaniku, pa kaže: “Poslaniče Naš, reci

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

(I od zla zavidnika kada zavidi! (El-Felek, 5...

Zavist u predajama

U predajama Bezgrješnih, mir neka je s njima, data su obilježja zavisti, od kojih ćemo neke u :nastavku navesti

Zavist je korijen nevjerstva

Imam Sadik, mir neka je s njim, kaže: “Tri su korijena nevjerstva: **pohlepa, oholost i zavist.**”[2] Potom o zavisti kaže: “Što se zavisti tiče, pa zbog nje je jedan od dvojice sinova Ademovih ubio onog drugog.”[3]

Medžlisi, Bog mu se smilovao, kaže: “Čini se da se pod korijenima nevjerstva podrazumijeva ono što ponekad postaje njegovim uzrokom, ne uvijek, a i nevjerstvo posjeduje brojna značenja.”[4]

Imam Sadik, mir neka je s njim, u jednoj predaji kaže: “Zavist izvire iz sljepoće srca i poricanja dobrote Uzvišenog Boga, a to dvoje su dva krila nevjerstva. Zavišću se čovjek u žalost vječitu [strovalio i u propast bacio iz koje se nikad izbaviti neće.”[5]

*Ako te na putu zavist za grlo uhvati
znaj da je zbog zavisti Iblis zastranio
Zbog zavisti postidi se Adema
zbog zavisti rat je sreći svojoj objavio
Na putu ti ovom teže zapreke od zavisti nemaš
Sretan li je onaj kome zavist saputnikom nije
Ovo tijelo dom zavisti je postalo, znaj
Zavišću će ukaljani biti ukućani
Ako spletkariš i zavidiš prema onom što zavisti nema
Od te zlobe i zavisti srce će se pomrčiti
Ti prašina budi pod stopama ljudi Istine
!A prašinom zaspi zavist k'o što i mi činimo*

(Mesnevia, I, str. 23)

Zavist uništava vjerovanje:

U jednoj predaji se kaže: *"Zaista zavist uništava vjerovanje kao što vatra uništava drva."*^[6]
Zapovjednik pravovjernih, mir neka je s njim, kaže: *"...I jedni drugima ne zavidite, jer zaista
zavist uništava vjerovanje kao što vatra drva uništava..."*^[7]
[Također je rekao: *"Zavist topi vjerovanje u srcu kao što voda topi led."*^[8]

Na zavidnika se izlijeva Božija srdžba

Na onoga ko drugima zavidi izlijeva se Božija srdžba i prekida se njegova veza sa Stvoriteljem. Poslanik Božiji, s.a.v.a., je rekao: *"Uzvišeni Bog rekao je Musau ibn Imranu: 'O sine Imranov, nipošto ne zavidi ljudima na onome što sam im od izobilja Svoga dao, ni pogled svoj nipošto ka tome ne upravljaj, ni dušu svoju nipošto za njim ne šalji. Jer zaista onaj ko zavidi srdit je na*

blagodati Moje i protivni se raspodjeli koju sam među robovima Svojim načinio, a ko takav bude,
[nisam njegov, niti je on Moj.]⁹

Zavist je pokazatelj licemjerstva

U nekim predajama stoji da ukoliko neko vjeruje u Boga, on neće zavidjeti drugim ljudima. Imam Sadik, mir neka je s njim, kaže: *“Zaista vjernik bez zlobe zavidi, dok licemjer*
[zavidi sa zlobom.]¹⁰

Zavist je štetna za vjeru

U drugoj predaji Imam Sadik, mir neka je s njim, kaže: *“Vjeri štete zavist, samodopadljivost i*
hvalisanje.”¹¹

U drugim predajama čitamo da zavist uništava vjeru: *“Božiji poslanik, s.a.v.a., jednoga dana*
rekao je drugovima svojim: 'Pazite, među vas se već uvukla bolest naroda prijašnjih, a to je
*zavist: ona nije pogubna za kosu, nego je pogubna za vjeru...’*¹² Od njega se prenosi i predaja
skoro istog sadržaja, koja također govori o pokudenosti zavisti, a u kojoj stoji: *“Među vas se*
[uvukla bolest naroda prijašnjih – zavist i mržnja.]¹³

Štete koje zavist nanosi čovjekovom tijelu

Pored toga što izaziva duhovnu štetu te razara vjeru i vjerovanje, zavist također ostavlja traga na čovjekovo tijelo i živce. Zapovjednik pravovjernih, mir neka je s njim, kaže: *“Zdravlje tijela je*
u manjku zavisti.”¹⁴

Veliki islamski učenjak Muhammed Teki Šušteri, nakon što je prenio ove riječi Imama Alija, mir neka je s njim, piše: *“Šestorica su uvijek ljuta, a jedan od njih je zavidnik. Potom navodi riječi*
Asme'ija, koji kaže: 'Sreo sam beduina koji bijaše napunio sto dvadeset godina, pa mu rekoh:
*'Mašallah, duga li života.' On mi uzvрати: 'Klonio sam se zavisti, pa sam poživio.’*¹⁵ A na jednom mjestu Imam Ali kaže: *“Začudan je nemar zavidnika prema zdravlju tijela.”*¹⁶ Imam Sadik, mir neka je s njim, kaže: *“Zavidnik naškodi sebi prije negoli naškodi onom kojem*
[zavidi.]¹⁷

Od Zapovjednika pravovjernih, mir neka je s njim, prenose se brojna kazivanja o zavisti i zavisnicima, a ovo su samo neka od njih: *“Zavist uništava tijelo.”*¹⁸
“Zavist je smrtonosna bolest koja neće okončati, osim propašću zavidnika, ili smrću onog

kojem se zavidi. [19]

"Čovjek koji najgore živi je zavidnik. [20]

U svakom slučaju, zavist je jedna opasna duševna bolest koju treba iskorijeniti te uzeti u razmatranje njene uzroke i poticaje, a nakon otkrivanja tih uzroka, čovjek treba iznaći načina da se izliječi od ove opake bolesti.[21] Smatramo da je ovdje dovoljno ukazati na jednu činjenicu: kompleksi i nedostaci, zajedno sa lijenošću spadaju u glavne uzroke zavisti. Čovjek treba nastojati putem ulaganja vlastitog truda i napora, nadomjestiti ono što ne posjeduje, te da iz svoga srca ukloni komplekse te ujedno shvati da svako u svome životu dobija svoj suđeni dio, do kojeg može stići jedino uz trud i napor, upravo onako kako Kur'an kaže: Čovjeku pripada samo ono što trudom ostvari! Naravno, u društvenom životu na čovjekovom putu se mogu naći prepreke, kao što su: nepravda, nasilje i gaženje prava drugog, koje se opet neće moći ukloniti zavišću, jer za liječenje ovih vrsta društvenih bolesti postoji drugi način, o kojem će se .raspravljati na odgovarajućem mjestu

. "Mufredat-e Ragib, poglavlje "Hased [1]

.Usul-e Kafi, sv. 2, str. 289, predaja 1; Amali Saduk, predaja 7, str. 341 [2]

.Usul-e Kafi, sv. 2, str. 289, predaja 1; Amali Saduk, predaja 7, str. 341 [3]

:Medžlisi, Bog mu se smilovao, u tumačenju ove predaje iznosi dvije mogućnosti [4]

a) Pod korijenima nevjerstva misli se na grijeh koji nekad odvede u nevjerstvo (tj. u slučaju da .(okolnosti navode na odlazak u nevjerstvo, a ne kao potpuni uzrok nevjerstva

b) Pretpostavimo li da se pod korijenima nevjerovanja misli na potpune uzroke nevjerstva, trebamo imati na umu da postoje brojne razine i primjeri nevjerstva, od kojih je najviša razina nevjerstva odbacivanje vjerovanja i islama. Prema tome, postoji mogućnost da grijesi kao što je to oholost, zavist i pohlepa budu uzrok nastanka nižih oblika nevjerstva, a ne njegovih potpunih .oblika

U pojašnjenju riječi islamskog učenjaka Medžlisa u vezi s prvom mogućnošću reći ćemo sljedeće: Utjecaj ova tri grijeha (pohlepa, oholost i zavist) u nastajanju nevjerstva je potičući, a ne onaj potpunog uzroka; odnosno, ukoliko se ove nemoralne osobine, koje su pogodno tlo za nastajanje nevjerstva, nađu skupa sa nekim drugim činiocima, ishod će biti nevjerstvo.

Međutim, ukoliko im se drugi činioci ne pridruže, utjecaj ovih osobina ostat će na razini poticanja, poput vatre koja tinja ispod pepela, spremna da se rasplamsa i da se sa jednom iskrom pretvori u plamen. Da zaključimo, riječi Medžlisija ishode sljedeću tvrdnju: ukoliko želimo da razmatramo korijene nevjerstvo sa psihološkog i moralnog stanovišta, uvidjet ćemo da su kod onih koji su svjesno postali nevjernici ove tri osobine glavni uzročnici njihova nevjerstva, odnosno, nijedan nevjernik neće to postati bez ove tri osobine. A da li je svaka osoba koja posjeduje ove osobine nevjernik? Nije. Neko može posjedovati ove osobine, ali ne .dostići razinu nevjerstva

Što se pak pojašnjenja druge mogućnosti tiče, kazat ćemo da nevjerstvo prema riječima Kur'ana i predaja posjeduje brojna značenja i različite razine, i nevjerstvo ne znači neprihvatanje .islama na svakom mjestu u Kur'anu

Kulejni, Bog mu se smilovao, u djelu Usul-e Kafi (sv. 2, str. 389–390) prenosi jednu predaju od :Imama Sadika, mir neka je s njim, čiji sažetak ćemo vam prenijeti

U Božijoj knjizi pet je oblika nevjerstva: nevjerstvo poricanja, koje se dijeli na dva oblika: jedan“ je da bez ikakvog razloga zaniječeš Gospodstvo Božije, kao što to čine bezbožnici i ateisti, koji smatraju da sve potječe iz prirode i koji u vezi s ovim pitanjem nemaju zadovoljavajuće dokaze; :drugo je svjesno i tendenciozno nijekanje, kao što je rečeno

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

I oni ih nepravedno i oholo porekoše, ali se duše njihove u njih uvjeriše, pa pogledaj kako su (skončali smutljivci... (En-Naml, 14

Treći oblik je nevjerstvo u djelovanju, četvrti oblik je nevjerstvo odricanja i peti oblik nevjerstvo .(nijekanje) u blagodatima

Nevjerstvo (nijekanje) u blagodatima je primjer kada čovjek nije zahvalan na njima i kada ih .koristi tamo gdje im nije mjesto

:Bog Uzvišeni kaže

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati; budete li nezahvalni, kazna Moja doista (će stroga biti. (Ibrahim, 7

Nevjerstvo u djelovanju je primje kada čovjek u djelu pogazi Božije zakone i kada se na njih ne
:obazire. Bog je Jevrejima kazao

أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ

(Zar u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?! (El–Bekare, 85

Jasno je da je nevjerstvo nespojivo sa vjerovanjem: prema tome, vjerovanje i nevjerstvo u ovom
ajetu su vjerovanje i nevjerstvo u djelovanju i možda se na to odnosi predaja od Imama Sadika,
:mir neka je s njim, u kojoj kaže

Doista je nevjernik onaj ko ostavlja namaz, a da za to nema opravdanja.” (Vesa'ilu–š–ši'a, sv. 3, “
str. 29.) Vjerovatno navedena predaja upravo ukazuje na ovo značenje, a ne da je čovjek koji
propušta namaz nevjernik sa stanovišta uvjerenja, jer je on napustio jedan od djelatnih temelja
:islama. S druge strane Imam Bakir, kaže

*Islam počiva na pet stubova: namazu, zekatu, postu, Hadždžu i vilajetu i nijedan od njih nije”
.važan kao što je važan vilajet*

Prema tome, kao što će poricanje načela uvjerenja za posljedicu imati nevjerstvo u uvjerenju,
isto tako će i zanemarivanje i napuštanje djelatnih načela za imati posljedicu nevjerstvo u
.djelovanju

Nevjerstvo odricanja je takva vrsta nevjerstva u kojem neka osoba izražava svoje odricanje kao
:što je rečeno u sljedećem ajetu

إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِن قَبْلُ

(Ja ne vjerujem u to što ste me prije smatrali Njemu ravnim. (Ibrahim, 22

Sa osvrtom na ova pojašnjenja Medžlisi kaže: *“Imajući u vidu činjenicu kako nevjerstvo u jeziku
vjerostakona ima mnoga značenja i primjere, isto tako i ono što se prenosi u predaji o
nevjerstvu može odgovarati drugim značenjima nevjerstva, kao što su nevjerstvo u blagodati i
”.nevjerstvo u djelovanju, a ne nevjerstvo poricanja*

Da zaključimo, smisao predaje je da poruči kako zavist dovodi do nekih razina nevjerstva, a ne
da zavidnik posredstvom zavisti izlazi iz vjere i svrstava se u skupinu nevjernika, odnosno, hoće
se kazati da se čovjek sa gledišta morala i djelovanja svrstava posredstvom zavisti u red

nevjernika, a nikako sa stanovišta uvjerenja niti formalnopravno, budući da je musliman te se u .tom pogledu prema njemu treba odnositi kao i prema drugim muslimanima

.Mustedreku-l-vesa'il, sv. 2, poglavlje 55, str. 327 [5]

.Usul-e Kafi, sv. 2, str. 306; Biharul- envar, Bejrut, sv. 70, str. 244 [6]

.Nehdžu-l- belaga, Subhi Salih, govor 86 [7]

.Mustedreku-l-vesa'il, sv. 2, str. 327; Mustedrek, Mo'esese-je Ali-l-bejt, sv. 12, str. 18 [8]

.Usul-e Kafi, sv. 2, str. 307; el-Dževahiru-s-sunijje, str. 39 [9]

.Usul-e Kafi, sv. 2, str. 307; Envar-e Nu'manijje, 264 [10]

.Usul-e Kafi, sv. 2, str. 307; Biharul-l-envar, Bejrut, sv. 70, str. 248 [11]

.Amali Tusi, str. 73, Mustedreku-l-vesa'il, sv. 2, str. 327 [12]

.Medžmu'e-je resa'il-e Džahiz, "Resale-je hasid va mahsud", str. 9 [13]

Nehdžu-l-belaga, Fejzu-l-islam, izreka 248; Behdžu-s-sabage fi Nehdži-l-belage, sv. 10, [14]
.str. 29

.Behdžu-s-sabage fi Nehdži-l-belage, sv. 10, str. 29 [15]

.Nehdžu-l-belaga, Fejzu-l-islam, izreka 216 [16]

.Mustedreku-l-vesa'il, sv. 2, str. 327 [17]

.Mesadir Nehdžu-l-belage va esaniduhu, Nedžef, prvo izdanje, sv. 4, str. 199–200 [18]

.Isto [19]

Za više podataka o uzrocima zavisti vidi: Muhidždžetu-l-bejda, sv. 5, str. 335; Mir'atu-l- [20]
'ukul, sv. 10, str. 159; Ihja'u 'ulumi-d-din, sv. 3, str. 192; Kešfu-r-rejbe, str. 61; Džami'u-s-
.se'adat, Bejrut, sv. 2, str. 199

Za više podataka o liječenju od zavisti vidi: Kešfu-r-rejbe, str. 65; Ihja'u 'ulumi-d-din, sv. 3, [21]
str. 196; Muhidždžetu-l-bejda, sv. 5, str. 342; Mir'atu-l-'ukul, sv. 10, str. 159; Džami'u-s-
.se'adat, Bejrut, sv. 2, str. 206